

WWF etterlyser plan for oppnåelse av bestandsmål for bjørn i Norge

BAKGRUNN

Brunbjørnen i Norge - historikk

I Norge fantes det tidligere brunbjørn (*Ursus arctos*) så og si over hele landet. På midten av 1800-tallet fantes det omlag 3000 bjørner i Norge. Bjørnetettheten var størst i Telemark, Agder og Møre og Romsdal, områder som er helt uten bjørn i dag (www.dirnat.no 2007). Skuddpremier førte til at det ble jaktet hardt på bjørn, og i 1850-60 ble det skutt 200 - 300 bjørn per år. Skuddpremieordningen varte fram til 1932. Da ble bjørnen fredet i hiperioden om vinteren. I 1973 ble bjørnen totalfredet i Norge. Da hadde bjørnen vært så godt som utryddet siden før krigen.

Til tross for effektiv jakt også i våre naboland klarte brunbjørnen å overleve i atskilte lommer i Sverige og Finland. Det har vært en betydelig vekst i den svenske bjørnebestanden, særlig etter 1990. Det har ført til at stadig flere dyr har kommet inn over grensen til Norge fra de svenske reproduksjonsområdene. Noen egen norsk bestand kan vi knapt snakke om. Grunnen til at vi har bjørn i Norge skyldes at våre naboland, først og fremst Sverige, har klart å bygge opp en god bestand (Figur 1).

Figur 1. Utbredelse av Svensk- Finsk bjørnebestand (Kilde: Norsk institutt for naturforskning og Direktoratet for naturforvaltning 2007)

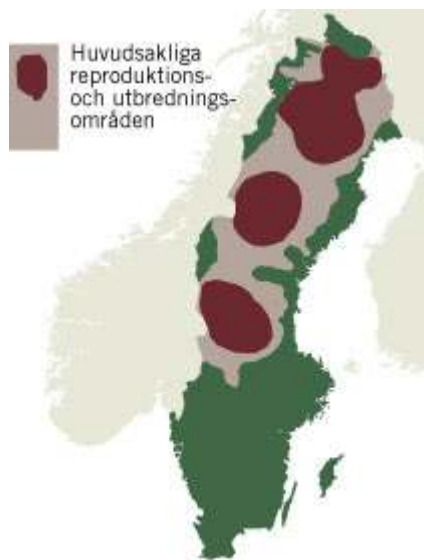
Bjørnen ble fredet i Norge i 1973 og siden den gang har den kommet over grensen fra våre naboland og også ynglet på norsk side av grensene. Dette skjedde først i Passvik, Finnmark, og har senere blitt observert i Lierne, Nord-Trøndelag. Bjørn i Passvik kom som et resultat av innvandring hovedsakelig fra Finland, mens den senere innvandringen av bjørn til Trøndelag og Hedmark er et resultat av betydelig vekst i den svenske stammen, der reproduksjonsområdene i dag tangerer Norges grense (figur 2).

Bjørnen er på Norsk Rødliste 2006 vurdert som sterkt truet (EN). Arten har da svært høy risiko for å dø ut; 20 prosent sannsynlighet for utdøing innen 5 generasjoner. I begrunnelsen Artsdatabanken gir for vurderingen fremgår det blant annet at ingen av de norske delbestandene er levedyktige i dag. Dødeligheten er høy på grunn av skadefelling. Imidlertid er nabobestander fremdeles i vekst, med unntak av tilgrensende deler av Finland (www.rødlistebasen.no 2007).

Bestandsmål og status for brunbjørn i Sverige

Den Svenske Riksdagens mål er minst 100 ynglinger per år, eller 1 000 individer. Nye resultater fra det Skandinaviske Bjørnprosjektet (2007) viser at det i Sverige er mellom 2350 og 2900 dyr. I 2004 var den beregnet til mellom 1600 og 2800 individer og bestanden i Sverige ser ut til å ha hatt en tilvekst på ca 5,5 prosent de siste årene. Den svenske bjørnebestanden har tre relativt avgrensede reproduksjonsområder (røde), det vil si områder med høy tetthet av binner (se figur 2 nedenfor). Det totale utbredelsesområdet (rosa) er betydelig større og domineres i stor grad av unge hanner i de områdene som ikke overlapper med reproduksjonsområdene.

De siste årene er det årlig registrert mellom 3 og 6 ynglinger i Norge. Bare Passvik kan vise til nærmest årlige ynglinger, i andre regioner skjer dette kun sporadisk (www.dirnat.no 2007). De svenske reproduksjonsområdene øker imidlertid i utstrekning i takt med at bestanden vokser, og vi må forvente økt aktivitet av bjørn i tilgrensende områder på norsk side. Dette gjelder i første omgang indre Finnmark (Anarjåkka), Indre Troms, Nord-Trøndelag (Lierne) og østlige deler av Hedmark.

Figur 2. Reproduksjons- og utbredningsområde for den svenske bjørnebestanden. (Kilde: www.naturvardsverket.se 2007)

Bestandsmål for bjørn i Norge

Ved Stortingsbehandlingen av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*, ble vedtatt at det skal være 15 årlige ynglinger av bjørn i Norge. Disse skal fordeles regionalt på følgende måte: Troms/Finnmark 6, Nordland 2, Trøndelag/Møre og Romsdal 4 og Hedmark 3. Soria Moria erklæringen fra 13. oktober 2005 fastsetter at forliket i Stortinget om rovviltpolitikken i 2004 legges til grunn, og følges opp på alle nivå. Norge skal ha levedyktige bestander av bjørn, ulv, jerv og kongeørn. Videre fremgår det at Norge skal styrke samarbeidet på tvers av landegrensene, slik at forvaltningen skjer i større forståelse, først og fremst med våre nordiske naboland.

Bestandsstruktur hos bjørn

Studier utført i Sverige på den svenske bestanden viser at en vil oppnå en yngling per 9-10 bjørner (Skandinaviske bjørneprosjektet, www.bearproject.info 2007). Dette er gjeldene i de svenske reproduksjonsområdene der tettheten av både voksne hannbjørner og binner er høy. I Norge vil situasjonen være en helt annen på grunn av en unaturlig høy andel ungdyr, en situasjon som følger av at vi på norsk side er helt i randsonen av den skandinaviske bjørnebestanden (Skandinaviske bjørneprosjektet, www.bearproject.info 2007).

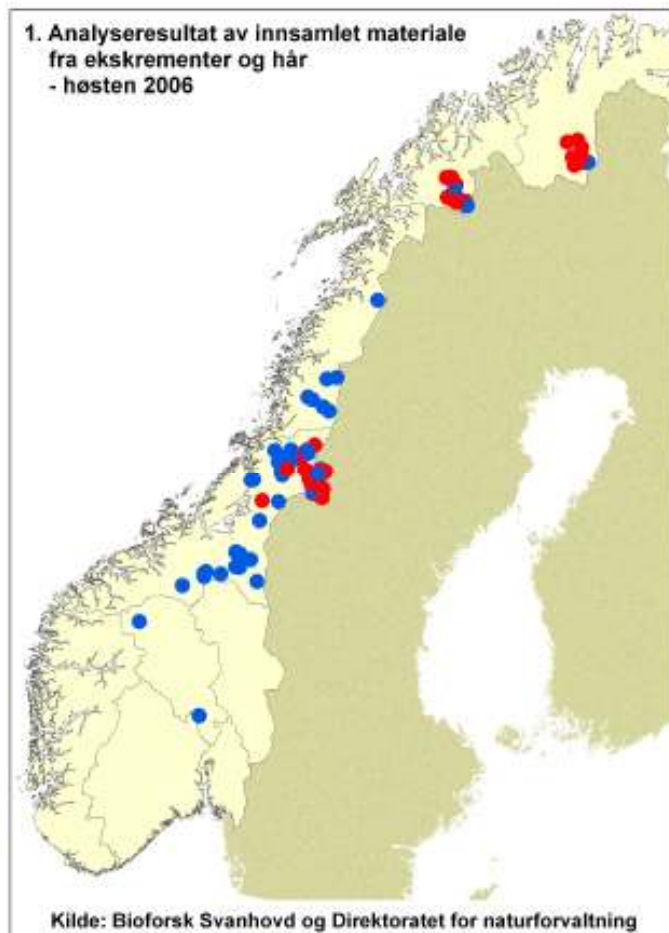
Nyere bestandsestimater basert på DNA-analyser

DNA-analyser av bjørneekskremer og hårprøver, som ble samlet inn i seks norske fylker i 2006 viste at minst 71 ulike bjørner oppholdt seg i disse fylkene i løpet av året. I alt ble 720 ekskrement- og hårprøver samlet inn og analysert. Innsamlingen av ekskremer foregikk i fylkene fra Oppland og Sør-Trøndelag og nordover. Elgjegere og Statens naturoppsyn var blant dem som deltok i innsamlingen. Prøvene ble analysert ved Bioforsk Svanhovd. Ifølge rapporten er det påvist at det innsamlede materialet stammer fra minst 71 ulike dyr. 44 av disse var hanner, mens 25 var hunner. To kunne ikke kjønnsbestemmes. Rapporten viser at

fire områder utpeker seg som områder med mange binner: Anarjåkka og Pasvik i Finnmark, Indre Troms og Lierne i Nord-Trøndelag, altså de samme områdene som kommer i kontakt med de svenske reproduksjonsområdene i figur 2. Alle binneområdene er geografisk plassert i grenseområdene til våre naboland (se figur 3). Bjørnene som opptrer utenfor disse områdene er i stor grad unge hannbjørner på vandring. Materialet viser at enkelte hannbjørner vandret flere hundre kilometer i løpet av sommeren i fjor (Bioforsk Svanhovd og Direktoratet for naturforvaltning 2007). Bjørn er vanskelig å bestandsregistrere blant annet fordi bjørnen ligger i hi om vinteren og dermed sjeldent setter spor i snø. Dette er noe av bakgrunnen for at DNA-registrering er tatt i bruk som metode.

WWFs vurdering av undersøkelsens resultater

Metoden er et nyttig verktøy, men gir ingen fasit når det gjelder størrelsen på bjørnebestanden. Det er første gang metoden tas i bruk i Norge og vi kan derfor ikke si at de 71 bjørner representerer verken økning eller nedgang når det gjelder norsk bjørnebestand. I og med at det er svært få ynglinger på norsk side av grensen, representerer materialet i vesentlig grad svenske individer i en randpopulasjon. Det vil at det er unge og stort sett uproduktive individer. Unge hannbjørner vandrer vesentlig lenger enn unge binner fra oppvekstområdet (Direktoratet for naturforvaltning 2007) og det er bakgrunnen for den skjeve kjønnsfordelingen som fremgår av materialet (se figur 3).

Figur 3. Analyseresultat av innsamlet materiale høsten 2006. Markerer individer og kjønn, der hanner er blå. (Kilde: Bioforsk Svanhovd og Direktoratet for naturforvaltning 2007)

Problemer med dagens bjørneforvaltning

Forvaltningspraksisen fungerer ikke, regionale og nasjonale mål er ikke nådd

Norsk forvaltningspraksis i forhold til bjørn fungerer ikke, verken regionalt eller nasjonalt, med tanke på å oppnå vedtatt bestandsmål, som er 15 årlige ynglinger. De senere årene har antall årlige ynglinger ligget mellom 3 og 6, i 2006 var det 3. Likevel har vi en situasjon der antall skadefellingstillatelser går dramatisk opp fra 29 i 2006 til 59 så langt i 2007 (se tabell 1 nedenfor). Samtidig innfører Norge lisensjakt på 6 bjørner i 2006 og endatil mer enn dobler lisensjakttildelingen i 2007. I vedtaket til Direktoratet for naturforvaltning av 24.08.07 åpnes det for lisensjakt på 10 bjørner innenfor regioner med vedtatte bestandsmål, i tillegg til fire dyr i regioner uten bestandsmål.

Tabell 1. Vedtak for skadefelling og lisensjakt, totalt antall skutte dyr og antall dyr skutt i regioner med bestandsmål. (Kilde: www.rovviltportalen.no 2007)

Årstall	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Skadefellingsvedtak	28	29	59
Lisensjaktvedtak	-	6	14
Antall dyr skutt totalt (inkludert nødverge)	6	3	8
Antall dyr skutt i regioner med bestandsmål	3	3	7

Skadefellingstillatelser og felling i påberopt nødverge hindrer bestandsvekst

Hittil i år er åtte bjørner felt ved skadefelling og påberopt nødverge, de fleste av disse innenfor regionenes prioriterte områder for bjørn. Dette er områder som har jevn kjønnsfordeling, eller også betydelig overvekt av binner (se figur 3). Tilfeldigheter avgjør om hannbjørn eller binne blir skutt i disse tilfellene.

Forvaltningen styrker ikke samarbeidet på tvers av landegrensene

I Soria Moria erklæringen går det frem at Norge skal styrke samarbeidet på tvers av landegrensene, slik at forvaltningen skjer i større forståelse, først og fremst med våre nordiske naboland. I Norge er dødeligheten for bjørn større enn tilveksten, og bestanden er helt avhengig av innvandring fra våre naboland. Den store dødeligheten skyldes vesentlig skadefellinger. (www.artsdatabanken.no 2007).

WWF etterlyser regjeringens plan for oppnåelse av bestandsmål for bjørn

Dagens norske forvaltning av bjørn gjør det svært vanskelig å oppnå vedtatte bestandsmål i overskuelig fremtid. Til det gis det alt for mange fellingstillatelser, først og fremst på skadefelling, men også lisensjakt. Det er Direktoratet for naturforvaltning som gir tillatelse for felling av rovvilt når en art ligger under bestandsmålet, nasjonalt eller regionalt slik tilfellet er for bjørn. Direktoratet begrunner årets vedtak på lisensjakt med at norsk bjørnebestand er i vekst og henviser blant annet til DNA-analysene foretatt av Bioforsk Svanhovd og Direktoratet for naturforvaltning 2007. WWF-Norge er uenige i Direktoratets faglige vurderinger i dette tilfellet, med henvisning til at det er første gang DNA- analyser er tatt i bruk og at antallet norske ynglinger ikke viser tegn til å øke.

WWF-Norge mener at dagens bjørneforvaltning er uforenelig med Stortingets mål om 15 årlige ynglinger av bjørn i Norge, eller at forvaltningen styrker samarbeidet på tvers av landegrensene. WWF mener at dagens forvaltning er preget av et overordnet fokus på å ta ut dyr for å tilfredsstille lokal rovdymotstand og et minimalt fokus på å oppnå det Stortingsvedtatte bestandsmålet – som bygger på et bredt politisk forlik i Stortinget. Vi mener at en oppbygging av bestanden til 15 årlige ynglinger krever en opptrappingsplan. Dette vil gjøre den framtidige oppbyggingen og de politiske tiltak rundt dette mer forutsigbart for alle parter. WWF etterlyser også en bedre dokumentasjon av virkningen av ulike forvaltningstiltak som brukes i dag og en vurdering av om dagens politikk egentlig er hensiktsmessig for å nå de Stortingsvedtatte målene for rovviltpolitikken.